

بررسی رابطه بین عوامل شخصیتی، باورهای غیر منطقی و دلزدگی زناشویی

احد نجفی^۱

۱- کارشناسی ارشد مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر

E-mail: ahadnajafi26@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر به منظور بررسی رابطه ساده و چندگانه ویژگی های شخصیتی (روان رنجور خوبی، تجربه پذیری، برونگرایی، توافق پذیری و وجدان گرایی) و باورهای غیر منطقی با دلزدگی زناشویی در میان زوجین مراجعه کننده به مراکز مشاوره شهر تبریز برگزار شد. جامعه پژوهش حاضر کلیه زوجین مراجعه کننده به مراکز مشاوره شهر تبریز در سال ۹۴-۱۳۹۳ می باشد. حجم نمونه بر اساس جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) تعیین گردید. نمونه مورد مطالعه در این پژوهش ۱۰۰ نفر از زوجین مراجعه کننده به مراکز مشاوره شهر تبریز (۵۰ زن و ۵۰ مرد) بودند که به روش تصادفی طبقه ای انتخاب شدند و آزمودنی ها به پرسشنامه های دلزدگی زناشویی پاینز، پرسشنامه شخصیتی نئو (Neo-FFI) و پرسشنامه باورهای غیر منطقی جونز (IBT) پاسخ دادند. روش پژوهش حاضر از نوع همبستگی است که در این روش پژوهشگر می تواند رابطه ی بین چند متغیر را همزمان مورد بررسی قرار دهد. فرضیه های این پژوهش با استفاده از آزمون رگرسیون چند متغیری، ضریب همبستگی پیرسون و آزمون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج پژوهش بیانگر وجود رابطه مثبت و معنادار بین عامل شخصیتی روان رنجور خوبی و دلزدگی زناشویی است ولی عوامل شخصیتی برونگرایی، تجربه پذیری، توافق پذیری و وجدان گرایی با دلزدگی زناشویی رابطه منفی دارند. همچنین بین باورهای غیر منطقی و دلزدگی زناشویی رابطه مثبت و معنادار دارد. ویژگی شخصیتی روان رنجور خوبی و باورهای غیر منطقی پیش بینی کننده دلزدگی زناشویی است و همچنین ویژگی شخصیتی روان رنجور خوبی میتواند باورهای غیر منطقی را پیش بینی کند.

کلمات کلیدی: عوامل شخصیتی، باورهای غیر منطقی، دلزدگی زناشویی

مقدمه

ازدواج یک مؤلفه بسیار مهم و با ارزش در حیات انسان تلقی می گردد. به واسطه ازدواج زن و مرد از طریق یک نیروی ناشی از غرایز، آیین محبت و عشق به هم جذب می شوند، به طور آزادانه و کامل متعهد یکدیگر شده تا واحد پویایی را به عنوان خانواده ایجاد نمایند (احمدی و همکاران، ۱۳۸۴). خانواده محیطی مقدس، با صفا و به زیباترین تعبیر قرآنی محل سکون و آرامش واقعی است (سوره روم، آیه ۲۱) و هر جامعه ای برای تداوم و بقا خود نیاز به حفظ و بسط ارزشهای خود در قالب خانواده دارد (فرهنگی ۱۳۸۴). خانواده اولین سازمان اجتماعی است که فرد در آن زندگی میکند. خانواده اساسا یک کانون کمک، تسکین، التیام و شفا بخشی است. خانواده کانونی است که باید فشارهای روانی وارده شده بر اعضای خود را تخفیف دهد و راه رشد و شکوفایی آنها را هموار کند (ثنایی، ۱۳۷۹). بررسی مختصر نظریه ها و مدل های مطرح شده در حوزه زناشویی روشن کننده این مهم اند که عوامل مختلفی بر زندگی زناشویی اثر میگذارند یکی از عوامل بسیار مهم ویژگی های شخصیتی همسران است (سامانی، ۱۳۸۶) به نقل از گل پرور، طاهری زاده و اسماعیلی، ۱۳۹۰؛ واتسون و کلارک^۲، ۱۹۸۴ به نقل از خجسته مهر، ۱۳۸۴). انسانها از حیث داشتن شخصیت، به معنی وسیع کلمه روان شناسی با یکدیگر

^۲Watson & Clark

همانندند؛ یعنی هر کسی شخصیتی دارد. ولی این شخصیت یا خویشتن در همه یکسان نیست؛ بلکه در هر کسی به صورت خاصی می باشد که او را از دیگران متمایز می سازد. شخصیت به عنوان عاملی تاثیر گذار در سلامت عمومی و سازگاری عبارت است از مجموعه سازمان یافته، واحد و متشکل از خصوصیات نسبتاً ثابت و مداوم که بر روی هم، یک شخص را از شخص یا اشخاص دیگر متمایز میسازد (براهنی و بیرشک، ۱۳۷۷ به نقل از محمود علیلو، صمدی راد و دانشورپور، ۱۳۸۹). رابطه زناشویی پیوند دو شخصیت است و هریک از همسران با پیشینه تحولی، سبک شخصیتی، ترکیب عوامل زیست شناختی و تجربی گوناگونی به زندگی مشترک قدم میگذارند و یک سیستم را تشکیل میدهند که در آن رفتار هر دو از یکدیگر تاثیر میپذیرد. (محمد زاده، فرهاد و برجعلی، ۱۳۸۶). در این میان یکی از بهترین الگوهای ارائه شده در زمینه بررسی تاثیر ویژگی های شخصیتی، مدل پنج عاملی شخصیتی (NEO) است. محققین زیادی با استفاده از این مدل نقش ویژگی های شخصیتی را در سازگاری زناشویی بررسی کردند. مدل پنج عاملی بزرگ، پنج ویژگی شخصیتی شامل روان رنجور خویی، برونگرایی، بازبودن نسبت به تغییر، توافق پذیری و وجدان گرایی را بررسی میکند. بسیاری از مطالعات نشان داده اند که عوامل شخصیتی میتواند سازگاری و ناسازگاری را پیش بینی کنند. از بین این پنج عامل شخصیتی روان رنجور خویی به نسبت چهار عامل دیگر اثرات قوی تری بر عملکرد زوجین نشان میدهد. (واتسون و کلارک، ۱۹۸۴، به نقل از خجسته، ۱۳۸۴). در پژوهش دیگری کارنی و برادبوری (۱۹۹۵) در مطالعات خود نشان داده اند که ویژگی های شخصیتی گشودگی نسبت به تغییر، توافق پذیری، برون گرایی، وجدان گرایی با سازگاری زناشویی رابطه مثبت دارد و ویژگی روان رنجور خویی با سازگاری زناشویی رابطه منفی دارد. دونلن، کانگر و بریانت (۲۰۰۴) به نقل از خجسته مهر ۱۳۸۴، در پژوهش خود که با هدف بررسی پنج عامل شخصیتی در روابط زناشویی زوجین صورت گرفت دریافتند که روان رنجور خویی با تعامل منفی زناشویی بین زوجین رابطه مثبت دارد. درحالی که روان رنجور خویی و تعامل منفی زناشویی با ارزیابی کلی از ازدواج رابطه منفی دارند. علاوه بر آن عامل شخصیتی توافق پذیری با تعامل منفی زناشویی بین زوجین رابطه منفی و باارزیابی کلی ازدواج رابطه مثبت دارد. همچنین عوامل شخصیتی باز بودن نسبت به تغییر زوجین با رضایت از روابط جنسی آنها رابطه مثبت و با تعامل منفی زناشویی رابطه منفی دارد. در بسیاری از فرهنگها به روابط زناشویی به منزله منبع اولیه حمایت و عاطفه نگریسته میشود (لاوینگر و هاستون^{۱۱}، ۱۹۹۰) و از همسران انتظار میرود تا یک رابطه انحصاری، صداقت، علاقه، عاطفه و نیز صمیمیت و حمایت از خود نشان میدهند. تقریباً تمامی زوج ها در ابتدای زندگی زناشویی و سطح بالایی از رضایت را گزارش میکنند (مارکمن و هالوک^{۱۲}، ۱۹۹۳). اما این رضایت در خلال زمان کاهش می یابد. بی تردید، شخصیت در چهارچوب روابط به گونه ای چشمگیر تحت تاثیر عوامل شناختی قرار دارد. باورهای ناکارآمد، علت اصلی بسیاری از اختلافهای اجتماعی به ویژه روابط زوج هاست (الیس^{۱۳}، ۲۰۰۱)، منظور از چنین باورهایی در واقع وجود افکار نادرست و نامنتطبق با واقعیت درباره خود و جهان است. به اعتقاد الیس (۲۰۰۱) هیچ رویدادی ذاتاً نمیتواند در انسان ایجاد آشفتنگی روانی کند؛ زیرا تمام محرک ها و رویدادها در ذهن معنا و تفسیر میشوند و بر این اساس، سازش نایافتگیها و مشکلات هیجانی در واقع ناشی از نحوه تعبیر و تفسیر و پردازش اطلاعات حاصل از محرکها و رویدادهایی هستند که افکار و باورهای ناکارآمد در زیربنای آنها قرار دارند. یکی از عمده ترین عرصه های بروز و نفوذ افکار غیرمنطقی و ناکارآمد زندگی زناشویی است. با آنکه به اعتقاد بسیاری از صاحب نظران ازدواج یکی از بنیادهای جهان شمول به حساب می آید و به گونه ای تنگاتنگ زندگی افراد بشر را تحت تاثیر قرار میدهد اما از آسیب های گوناگون در امان نیست. پژوهش های متعددی بر رابطه بین اینگونه باورها با سایر متغیرهای روابط زناشویی تمرکز دارند. برای نمونه باورهای ارتباطی ناکارآمد زوج ها با چگونگی واکنش آنها نسبت به تعارض در روابط زناشویی مرتبط است. برای مثال اگر حفظ روابط خود را مستلزم مطرح نکردن

³Five factor model of personality

⁴Neuroticism

⁵Extraversion

⁶Openness

⁷Agreeableness

⁸Conscientious

⁹Karney & Bradbury

¹⁰Donnelan & Conger & Bryant

¹¹Levinger & Huston

¹²Markman & Hahlweg

¹³Ellis

مشکل به منظور اجتناب از تعارض بدانند، به راه حل مناسبی برای حل مشکلات ارتباطی دست نخواهند یافت (کایسر و هیمل^{۱۴}، ۱۹۹۴). پژوهش متز و کاپاچ^{۱۵} (۱۹۹۰) نیز نشان داد که باورهای ارتباطی ناکارآمد با پاسخ های مخرب فعال، شامل تفکر نسبت به ترک رابطه، تهدید به ترک، ترک یا تخریب عملی روابط ارتباط مستقیم دارند. افزون بر این باورهای ارتباطی غیرمنطقی با تجربه های فردی در روابط عاشقانه یا روابط زناشویی رابطه معکوس دارند و به رضایت و سازش یافتگی کمتر در روابط منجر میشوند (استاکرت و بورسک^{۱۶}، ۲۰۰۳). افراد با مجموعه ای از انتظارات و باورها درباره همسران و رفتار آنها و به گونه ای کلی درباره ازدواج، یا به این عرصه میگذارند و به نظر میرسد بسیاری از این باورها غیر واقع بینانه و غیر منطقی است. به همین دلیل روابط به تدریج رو به سردی، ناامیدی و بی اعتمادی میرود. نتایج مطالعات (برنشتاین و برنشتاین، ۱۹۸۹، ۱۹۸۰) نشان داده اند که بسیاری از همسران در برقراری و حفظ روابط دوستانه و صمیمی با یکدیگر دچار مشکل اند چون انتظار دارند تا ازدواج به گونه ای کلی و از همسران به گونه ای اختصاصی، منافی به دست آورند. به بیان دیگر، انتظارات آنان از روابط زناشویی بیشتر، گسترده تر و در بسیاری موارد غیرمنطقی تر شده اند و حتی توانسته اند زمینه دلزدگی از زندگی زناشویی را فراهم آورند. الیس بسیاری از تعارضات و مشکلات با منشا روانشناختی را نتیجه طرز تفکر غیرمنطقی و غیر عقلانی میدانند. (موسوی، ۱۳۸۳). بسیاری از همسران زندگی مشترک خود را با عشق آغاز میکنند و در این زمان هرگز به این موضوع فکر نمیکنند که روزی ممکن است شعله عشق آنها به خاموشی گراید. الیس عنوان میکند زوج هایی که به تازگی ازدواج کرده اند کمتر به این فکر میکنند که ممکن است زمانی عشق افسانه ای آنها کم رنگ شود و این درست زمانی است که دلزدگی آغاز شده است. (ادیب راد و ادیب راد، ۱۳۸۴). دلزدگی یک حالت تجربه شده خستگی جسمی، عاطفی و روانی است (پاینز^{۱۷}، ترجمه شاداب، ۱۳۸۱) که در نتیجه اختلاف زیاد بین انتظارات و واقعیت ناشی میشود (نویدی، ۱۳۸۴). دلزدگی زناشویی به علت مجموعه ای از توقعات غیرواقع گرایانه و تفکرات غیرمنطقی و فراز و نشیب های زندگی بروز میکند. برخلاف عقیده اغلب رویکردهای بالینی که در زوج درمانی استفاده میشود، دلزدگی زوج ها به علت وجود اشکال در یک یا هر دو نفر نیست. دلزدگی از عشق یک روند تدریجی است و به ندرت به طور ناگهانی بروز میکند. در واقع صمیمیت و عشق به تدریج رنگ می بازد و به همراه آن خستگی عمومی عارض میشود که در شدیدترین نوع آن دلزدگی با فروپاشی رابطه برابر است (برنشتاین، ترجمه زنده جانی، ۱۳۸۰). نتایج پژوهش ادیب راد (۱۳۸۴) نشان داد که تفاوت معنی داری بین دلزدگی زناشویی و باورهای منطقی در زنان مایل به ادامه زندگی وجود دارد. نتایج این پژوهش نشان می دهد که باورهای منطقی نقش بسیار مهمی در رضایت و عدم رضایت زندگی و نهایتاً دلزدگی زناشویی دارد. در پژوهشی که توسط بالور^{۱۸} (۲۰۰۱) به منظور بررسی دلزدگی زناشویی با باورهای غیرمنطقی در ۱۹۲ پرستار انجام گرفت، نتایج نشان داد که هم تفکرات دلزدگی و هم رفتارهای دلزدگی به طرز مثبتی با تفکرات و باورهای غیر منطقی همبسته بود. حال با توجه به وجود برخی از تفکرات و باورهای غیر منطقی که در کنار ویژگی های شخصیتی هریک از زوجین میتوانند اثرات نامطلوبی بر زندگی مشترک آنها داشته باشند و منجر به پریشانی روابط آنها شده و احساس رضایت و خشنودی از زندگی زناشویی را کاهش داده و به مرور منجر به دلزدگی زناشویی گردد. پژوهش حاضر به دنبال پاسخ علمی به این سوال است که آیا بین ویژگی های شخصیتی زوجین و باورهای غیرمنطقی با دلزدگی زناشویی در زوجین شهر تبریز رابطه وجود دارد؟

فرضیه های پژوهش

۱) بین ویژگی های شخصیتی با دلزدگی زناشویی زوجین رابطه وجود دارد.

۲) بین باورهای غیرمنطقی با دلزدگی زناشویی زوجین رابطه وجود دارد.

۳) بین ویژگی های شخصیتی و باورهای غیرمنطقی رابطه وجود دارد.

روش پژوهش

¹⁴Kayser & Himle

¹⁵Metts & Cupach

¹⁶Stackert & Bursik

¹⁷Pinez

¹⁸Balver

روش پژوهش حاضر از نوع همبستگی است که در این روش پژوهشگر می تواند رابطه ی بین چند متغیر را همزمان مورد بررسی قرار دهد. فرضیه های این پژوهش با استفاده از آزمون رگرسیون چند متغیری، ضریب همبستگی پیرسون و آزمون t مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

جامعه و نمونه پژوهش:

جامعه پژوهش حاضر کلیه زوجین مراجعه کننده به مراکز مشاوره شهر تبریز در سال ۹۴-۱۳۹۳ می باشد. حجم نمونه بر اساس جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) تعیین گردید. نمونه مورد مطالعه در این پژوهش ۱۰۰ نفر از زوجین مراجعه کننده به مراکز مشاوره شهر تبریز (۵۰ زن و ۵۰ مرد) بودند که به روش تصادفی طبقه ای انتخاب شدند

ابزار پژوهش

۱) پرسشنامه شخصیتی نئو

مک کری و کاستا^{۱۹} (۱۹۸۵) برای اولین بار پرسشنامه ای را تحت عنوان نئو با ۸۵ سوال تدوین کردند. پس از آن فرم های ۲۴۰ و ۶۰ سوالی آن را نیز به منظور اندازه گیری ویژگی های شخصیتی افراد تهیه نمودند. این پرسشنامه در جوامع مختلف مورد استفاده قرار گرفته است و ابزار مناسبی برای اندازه گیری ویژگی های شخصیتی افراد به شمار میرود. در پژوهش حاضر به منظور بررسی ویژگی های شخصیتی همسران از فرم کوتاه نئو که دارای ۶۰ سوال است و برای اولین بار توسط کیامهر (۱۳۸۱) به زبان فارسی آماده شده است، استفاده شد. این آزمون پنج ویژگی بزرگ شخصیتی افراد را مورد سنجش قرار میدهد که عبارتند از روان رنجور خوبی (N)، برونگرایی (E)، بازبودن (O)، توافق پذیری (A) و وجدان گرایی (C).

هریک از ویژگی های مذکور در این آزمون با ۱۲ سوال مورد اندازه گیری قرار میگیرند. نمره گذاری این پرسشنامه در یک طیف ۵ درجه ای از نوع لیکرت و در دامنه ای بین کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) میباشد که نمره گذاری برخی از ماده ها به صورت معکوس انجام میگردد.

مک کری و کاستا (۲۰۰۴) در پژوهشی که بر روی ۲۰۸ نفر از دانشجویان انجام دادند، ضرایب پایایی پنج ویژگی شخصیتی از آزمون نئو فرم کوتاه (۶۰) ماده ای را با استفاده از روش آلفای کرونباخ در دامنه ای بین ۰/۷۵ تا ۰/۸۳ گزارش نمودند. خجسته مهر (۱۳۸۴) نیز پایایی این پرسشنامه را در مردان و زنان متقاضی طلاق شهر اهواز با روش آلفای کرونباخ بین ۰/۶۶ تا ۰/۹۰ و با روش تصنیف بین ۰/۵۱ تا ۰/۸۲ و برای مردان و زنان عادی با روش آلفای کرونباخ بین ۰/۶۰ تا ۰/۸۴ و با روش تصنیف بین ۰/۶۴ تا ۰/۸۰ محاسبه کرد.

کیامهر (۱۳۸۱) نیز ضریب همبستگی این آزمون را با آزمون نئو فرم بلند (۲۴۰ سوالی) برای پنج ویژگی شخصیتی در دامنه ای بین $r=0/71$ تا $r=0/91$ گزارش کردند. خجسته مهر (۱۳۸۴) نیز اعتبار این پرسشنامه را با دو روش اعتبار ملاکی همزمان و روش همبستگی های درونی پنج شاخص پرسشنامه را مناسب گزارش کرده است. در پژوهش نادری (۱۳۸۴) نیز پایایی پرسشنامه شخصیتی نئو، فرم کوتاه (NEO-FFI) با روش آلفای کرونباخ و تصنیف در دامنه ای بین ۰/۶۰ تا ۰/۸۶ محاسبه شده است.

۲) باورهای غیرمنطقی جونز (IBT)^{۲۰}

آزمون باورهای غیر منطقی IBT (جونز^{۲۱}، ۱۹۶۸) یک پرسشنامه خودسنجی شامل ۱۰۰ گویه و ۱۰ زیر مقیاس است که بر پایه ۱۰ نوع تفکر غیرمنطقی در نظریه ایس و نمره گذاری در مقیاس ۴ امتیازی لیکرت توسعه یافته است. نمره کلی IBT در دامنه بین ۱۰۰ تا ۴۰۰ قرار دارد به گونه ای که نمره بالا بیانگر باورهای غیرمنطقی و ناکارآمد و نمره پایین نشان دهنده باورهای منطقی و کارآمد است (بریدجز و ساندرمن^{۲۲}، ۲۰۰۲)، به نقل از خوش و عسگری (۱۳۸۶). جونز (۱۹۶۸) روایی IBT را از طریق تحلیل عاملی و نیز همبستگی زیر مقیاس های آن با برخی از مقیاس های بالینی مانند پرسشنامه ۱۶ عاملی

¹⁹Mccrae & Costa

²⁰Irrational beliefs test

²¹Jones

²²Bridges & Sanderman

کفل نشان داده است. همبستگی بالای این مقیاس با پرسشنامه افسردگی (نلسون^{۲۳}، ۱۹۷۷) و طرز تلقی ناکارآمد از ازدواج (ایدلسون و اپستین^{۲۴}، ۱۹۸۲ به نقل از ازخوش و عسگری، ۱۳۸۶) شواهد معتبری برای روایی همگرا فراهم آورده است. تقی پور (۱۳۷۷) پایایی این آزمون را بر روی یک نمونه ۱۰۶ نفری از دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی از طریق آلفای کرونباخ ۰/۷۱ به دست آورد. (به نقل از عسگری و همکاران، ۱۳۸۸).

در پژوهش مشاک (۱۳۸۵) ضرایب پایایی پرسشنامه باورهای غیرمنطقی به دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف برای کل مقیاس به ترتیب ۰/۶۶ و ۰/۶۵ گزارش شد (به نقل از عسگری و همکاران، ۱۳۸۸).

۳) مقیاس دلزدگی زناشویی پاینز^{۲۵}

مقیاس دلزدگی زناشویی یک ابزار خودسنجی است که توسط پاینز (۱۹۹۶) با هدف اندازه گیری درجه دلزدگی زناشویی در بین زوجین ساخته شد. این پرسشنامه شامل ۲۱ ماده است که ۱۷ ماده آن شامل عبارتهای منفی مانند خستگی، ناراحتی و بی ارزش بودن و ۴ ماده آن شامل عبارات مثبت مانند خوشحال بودن و پر انرژی بودن است. نمره گذاری این مقیاس در یک مقیاس ۷ درجه ای لیکرت در دامنه ای بین ۱ (هرگز) تا ۷ (همیشه) میباشد. که آزمودنی تعداد دفعات اتفاق افتاده موارد مطرح شده در رابطه زناشویی خود را مشخص میسازد. نمره گذاری ۴ ماده نیز به صورت معکوس انجام میشود نمره بالاتر آزمودنی در این مقیاس نشانه دلزدگی بیشتر میباشد.

ضریب پایایی مقیاس با روش بازآزمایی در یک دوره یک ماهه برابر ۰/۷۶ محاسبه شد. همچنین پایایی این مقیاس با استفاده از روش آلفای کرونباخ در دامنه ای بین ۰/۹۱ تا ۰/۹۳ محاسبه شده است (پاینز، ۱۹۹۶). نعیم (۱۳۸۷) در پژوهش خود پایایی این مقیاس را با استفاده از روش آلفای کرونباخ و تنصیف به ترتیب ۰/۸۵ و ۰/۸۲ محاسبه نموده است.

در پژوهش نادری (۱۳۸۴) نیز از روش آلفای کرونباخ و تنصیف به منظور سنجش پایایی این مقیاس استفاده شد که به ترتیب ۰/۷۸ و ۰/۸۱ محاسبه شده است. برای بررسی اعتبار این مقیاس در پژوهش حاضر از پرسشنامه رضایت زناشویی اتریچ استفاده شد که ضریب همبستگی بین این دو پرسشنامه ۰/۴۰- به دست آمد که در سطح $P \leq 0.001$ معنی دار میباشد.

یافته های پژوهش

فرضیه اول: بین ویژگی های شخصیتی و دلزدگی زناشویی رابطه وجود دارد.

جدول ۱. میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره های آزمودنی ها در متغیرهای ویژگی های شخصیت و دلزدگی

زناشویی

متغیر	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
روان رنجوری	۳۶/۷۵	۶/۵۲	۱۹	۵۴
برونگرایی	۳۸/۰۷	۵/۶۲	۱۵	۵۳
تجربه گرایی	۳۷/۵۵	۴/۳۶	۲۰	۴۸
توافق پذیری	۴۰/۳۲	۶/۲۴	۲۹	۵۶
وجدان گرایی	۴۲/۶۷	۷/۲۵	۲۴	۵۹
دلزدگی زناشویی	۴/۲۴	۰/۹۹	۲/۰۵	۶/۱۴

²³Nelson

²⁴Eidelson, R. J., & Epstein

²⁵Pinez Burnout Scale

جدول ۲. ضرایب همبستگی ساده بین ویژگی های شخصیتی با دلزدگی زناشویی

متغیر ملاک (دلزدگی زناشویی)			
متغیر پیش بین	ضریب همبستگی	تعداد	سطح معناداری
روان رنجوری	۰/۵۵	۲۰۰	۰/۰۰۱
برونگرایی	-۰/۳۶	۲۰۰	۰/۰۰۱
تجربه گرایی	-۰/۳۹	۲۰۰	۰/۰۰۱
توافق پذیری	-۰/۴۸	۲۰۰	۰/۰۰۱
وجدان گرایی	-۰/۴۵	۲۰۰	۰/۰۰۱

همانطور که مشاهده میشود بین ویژگی شخصیت روان رنجوری با دلزدگی زناشویی رابطه مثبت معنی داری وجود دارد. ($r=0/55$ و $p<0/001$). همچنین بین ویژگی های شخصیتی برونگرایی، تجربه گرایی، توافق پذیری و وجدان گرایی با دلزدگی زناشویی رابطه منفی معنی دار وجود دارد. بنابراین فرضیه اول تایید میشود یعنی بین ویژگی های شخصیتی و دلزدگی زناشویی رابطه معنی دار وجود دارد. یافته ها همچنین بیانگر این است که بین ویژگی روان رنجور خویی و باورهای غیر منطقی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. فرضیه دوم: بین باورهای غیر منطقی و دلزدگی زناشویی رابطه وجود دارد.

جدول ۳. ضرایب همبستگی ساده بین باورهای غیر منطقی و دلزدگی زناشویی

متغیر ملاک						
شاخص های آماری متغیر پیش بین						
مرد (N=100)		زن (N=100)		کل (N=200)		
p	r	p	r	p	R	
۰/۰۷۲	۰/۱۹	۰/۰۱۰	۰/۲۲	۰/۰۰۰۱	۰/۲۴	باورهای غیر منطقی
۰/۰۶۱	۰/۲۰	۰/۰۲۷	۰/۱۹	۰/۰۰۴	۰/۱۹	تقاضا برای تایید
۰/۴۱۴	۰/۰۹	۰/۰۰۸	۰/۲۳	۰/۰۰۴	۰/۱۹	انتظار بیش از حد از خود
۰/۵۹۸	-۰/۰۶	۰/۸۳۴	-۰/۰۱	۰/۶۴۹	-۰/۰۳	تمایل به سرزنش
۰/۳۲۶	۰/۰۷	۰/۰۰۲	۰/۲۶	۰/۰۰۳	۰/۲۰	واکنش به ناکامی
۰/۱۲۲	۰/۱۱	۰/۳۱۰	-۰/۰۸	۰/۸۹۳	۰/۰۱	بی مسئولیتی عاطفی
۰/۰۰۸	۰/۱۷	۰/۰۱۵	۰/۲۱	۰/۰۰۱	۰/۲۳	نگرانی زیاد در مورد اضطراب
۰/۱۰۶	۰/۲۸	۰/۰۲۶	۰/۱۹	۰/۰۰۱	۰/۲۲	اجتناب از مشکلات
۰/۱۰۶	۰/۱۸	۰/۱۱۷	۰/۱۳	۰/۰۰۹	۰/۱۷	وابستگی
۰/۳۳۳	۰/۱۰	۰/۰۰۴	۰/۲۴	۰/۰۰۳	۰/۲۰	درماندگی نسبت به تغییر
۰/۱۴۴	۰/۱۶	۰/۹۳۶	-۰/۰۱	۰/۲۱۸	۰/۰۸	کمال گرایی

بنابراین فرضیه ۲ تایید میگردد. بین باورهای تقاضا برای تایید، انتظار بیش از حد از خود، واکنش به ناکامی، نگرانی زیاد در مورد اضطراب، اجتناب از مشکلات، وابستگی و درماندگی نسبت به تغییر و دزدگی زناشویی کل زوجین رابطه مثبت معنی دار وجود دارد و بین دیگر مولفه ها رابطه مثبت معنی دار مشاهده نشد. بین باورهای غیرمنطقی و دزدگی زناشویی زنان رابطه مثبت معنی دار وجود دارد. بین باورهای تقاضا برای تایید، انتظار بیش از حد از خود، واکنش به ناکامی، نگرانی زیاد در مورد اضطراب، اجتناب از مشکلات، وابستگی و درماندگی نسبت به تغییر و دزدگی زناشویی زنان رابطه مثبت معنی دار وجود دارد و بین دیگر مولفه ها رابطه مثبت معنی دار مشاهده نشد.

بین باورهای غیرمنطقی (و کلیه مولفه های آن به جز نگرانی زیاد در مورد اضطراب) و دزدگی زناشویی مردان رابطه مثبت معنی دار وجود ندارد. فرضیه سوم پژوهش عبارت بود از اینکه بین ویژگی های شخصیتی و باورهای غیرمنطقی رابطه وجود دارد و سهم هریک از عوامل و ویژگی های شخصیتی در تبیین باورهای غیرمنطقی متفاوت است برای آزمون این فرضیه از آزمون رگرسیون چند متغیری استفاده شد.

جدول ۴. ضریب همبستگی چندگانه و مجذور آن

مدل	R	R ²	اصلاح شده R ²	خطای معیار برآورد
۱	۰/۵۲۴	۰/۲۷۵	۰/۲۳۶	۱۶/۹۴۸

جدول فوق نشان می دهد که همبستگی چندگانه بین متغیرها ۰/۵۲۴ و در سطح آلفای ۰/۰۱ معنی دار است. مقدار R² نیز نشان می دهد که ۲۳/۶ درصد باورهای غیرمنطقی آزمودنی ها ناشی از ویژگی های شخصیتی آنان است.

جدول ۵. ضرایب رگرسیون

جدول فوق نشان می دهد که ضرایب رگرسیون در متغیرهای پیش بینی به ترتیب برای روان رنجوری ۰/۵۱۰، برونگرایی ۰/۱، تجربه گرایی ۰/۰۲۴، توافق پذیری ۰/۰۹۳ و وجدان گرایی ۰/۰۳۲ است و تنها ضریب روان رنجوری در سطح آلفای ۰/۰۱ معنی دار است.

جدول ۶. تحلیل واریانس برای معنی داری R²

سطح معناداری	F	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموعه مجذورات	
۰/۰۰۰	۷/۱۲۹	۲۰۴۷/۸۷۶	۵	۱۰۲۳۹۸/۳۷۸	بین گروهی
		۲۸۷/۲۵۱	۴۴	۲۷۰۰۱/۶۱۲	درون گروهی
			۴۹	۳۷۲۴۰/۹۹۰	کل

با توجه به اطلاعات جداول فوق، میتوان اظهار داشت که بین ویژگی های شخصیتی و باورهای غیرمنطقی رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد و ویژگی شخصیتی روان رنجوری میتواند باورهای غیرمنطقی افراد را پیش بینی کند (سطح معناداری ۰/۰۰۰).

نتیجه گیری

رابطه زناشویی پیوند دو شخصیت است و هریک از همسران با پیشینه تحولی، سبک شخصیتی، ترکیب عوامل زیست شناختی و تجربی گوناگونی به زندگی مشترک قدم میگذارند و یک سیستم را تشکیل میدهند که در آن رفتار هر دو از یکدیگر تاثیر میپذیرد. ایس معتقد بود که به احتمال قوی برخی زوجین تحت تاثیر باورهای غیرمنطقی دچار گرایش خاص در رفتار و اعمال خود میشوند که موجبات نارضایتی آنها را در زندگی زناشویی فراهم می آورد و این تفکرات غیرمنطقی را ریشه بسیاری از مشکلات و اختلالات روانی می داند و به دنبال مجموعه ای از این توقعات و تفکرات غیر واقع گرایانه است که دزدگی زناشویی بروز میکند. در این پژوهش یافته ها در رابطه با رابطه معنی دار بین ویژگی های شخصیتی و دزدگی زناشویی بیانگر این است که بین عامل شخصیتی روان رنجور خوبی و دزدگی زناشویی رابطه مثبت معنی دار وجود دارد ولی عوامل شخصیتی برونگرایی، تجربه پذیری، توافق پذیری و وجدان

گرایی با دلزدگی زناشویی رابطه منفی دارند. به طور کلی یافته های حاصل از آزمون فرضیه مربوط به رابطه بین ویژگی های شخصیتی با دلزدگی زناشویی با نتایج پژوهش های واتسون و کلارک (۱۹۸۴)، نمچک و اولسون (۱۹۹۹)، کارنی و وبرادوری (۱۹۹۵)، کانگر و بریانت (۲۰۰۴)، پاینز و نانر (۲۰۰۳)، ملازاده (۱۳۸۱) و همچنین امان الهی (۱۳۸۴) همخوانی دارد. همچنین بین باورهای غیرمنطقی و دلزدگی زناشویی کل زوجین رابطه مثبت معنی دار مشاهده شد و بین تمامی مولفه های آن به جز مولفه های تمایل به سرزنش، بی مسئولیتی عاطفی و کمال گرایی با دلزدگی زناشویی کل زوجین رابطه مثبت معنی دار مشاهده شد. در جامعه زنان تمامی مولفه ها به جز تمایل به سرزنش، بی مسئولیتی عاطفی، وابستگی و کمال گرایی با دلزدگی زناشویی رابطه مثبت معنی دار وجود داشت اما در جامعه مردان بین باورهای غیرمنطقی در کلیه مولفه های آن به جز نگرانی زیاد درمورد اضطراب و دلزدگی زناشویی رابطه مثبت معنی دار وجود نداشت. این یافته ها با پژوهش های ادیب راد (۱۳۸۴) و ازخوش و عسگری (۱۳۸۶) که در آنها عنوان کرده اند که بین باورهای غیرمنطقی با دلزدگی زناشویی رابطه معنادار وجود دارد همراستا میباشد. در پژوهش بالور (۲۰۰۱) نیز رابطه بین تفکرات غیرمنطقی و دلزدگی زناشویی به اثبات رسید. در تبیین فرضیه دوم الیس نیز معتقد است که بسیاری از تعارضات و مشکلات زناشویی با منشا روانشناختی نتیجه طرز فکر غیرمنطقی و غیر عقلانی است. براساس نظریه عقلانی عاطفی رفتاری الیس (۱۹۶۲) داشتن رشته ای از افکار و باورهای غیرمنطقی میتواند منجر به اختلال در روابط زناشویی گردد. در بررسی فرضیه سوم نتیجه به دست آمده نشان داد که بین ویژگی های شخصیتی و باورهای غیرمنطقی رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد و ویژگی شخصیتی روان رنجوری میتواند باورهای غیرمنطقی افراد را پیش بینی کند. به معنای دیگر اینکه افراد روان رنجور از باورهای غیرمنطقی بیشتری برخوردار هستند.

در یک جمع بندی باید گفت ویژگی های شخصیتی و باورهای افراد از طریق ساز و کارهای متعددی در عرصه روابط و فرایندهای تعاملی زوج ها وارد می شود و زمینه را برای بروز سازگاری یا ناسازگاری ها فراهم کرده که در صورت عدم پیشگیری و درمان چنین مسائلی می تواند منجر به دلزدگی زناشویی و سرانجام طلاق گردد. از آنجایی که انتخاب همسر و انعقاد پیمان زناشویی هم نقطه عطفی در رشد و هم پیشرفت شخصی تلقی می شود و از آنجایی که بی تردید یکی از مهمترین تصمیم هایی که در طول زندگی اتخاذ می گردد انتخاب یک شریک زندگی است اهمیت مسئله ایجاب می کند که در همسرگزینی علاوه بر عواملی چون مذهب، طبقه اجتماع، ظاهر، سن، سطح تحصیلات به عوامل زیربنایی از جمله عوامل شخصیتی نیز توجه شود تا با انتخابی درست در سایه خشنودی و رضایت از ازدواجی مناسب، محیطی سالم و سازنده فراهم شود که پایه و اساس نسل های آینده، پیشرفت جامعه، اعتدالی فرهنگ و انتقال ارزش ها در آن فراهم گردد.

منابع و مآخذ

- قرآن کریم و شرح آیات منتخب، ترجمه آیت الله مکارم شیرازی، محقق: محمد فقیهی رضایی، چاپ اول: ۱۳۸۸.
- احمدی، خ. نوایی نژاد، ش؛ اعتمادی، ا. (۱۳۸۴). مقایسه اثربخشی دو روش مداخله ای تغییر شیوه زندگی و حل مشکل خانوادگی در کاهش ناسازگاری زناشویی، **تازه ها و پژوهش های مشاوره**، جلد ۵، شماره ۱۷، صص ۳۷-۹.
- ادیب راد، نسترن و ادیب راد، مجتبی (۱۳۸۴). بررسی رابطه باورهای ارتباطی با دلزدگی زناشویی و مقایسه آن با زنان متقاضی طلاق و زنان خواهان ادامه زندگی مشترک. **تازه ها و پژوهش های مشاوره**، جلد ۴، شماره ۱۳، صص ۱۱۰-۹۹.
- ازخوش، م؛ عسگری، ع (۱۳۸۶). اندازه گیری باورهای غیرمنطقی در روابط زناشویی، **فصلنامه روانشناسان ایرانی** دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، سال چهارم، شماره ۱۴.
- امان الهی، فرد، عباس (۱۳۸۴). **بررسی رابطه ویژگی های شخصیتی و عوامل فردی خانوادگی با رضایت زناشویی در کارکنان اداره های دولتی شهر اهواز**. پایان نامه کارشناسی ارشد مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز.
- برنشتاین، ف؛ برنشتاین، م. ت. (۱۳۸۰). **روش های درمان مشکلات زناشویی**، ترجمه زنده جانی و کمال پور. مشهد: نشر مرندیز.
- پاینز، آیالامالاج (۱۹۹۸). **چه کنیم تا عشق رویایی به دلزدگی نینجامد**. ترجمه ف، شاداب. (۱۳۸۱). تهران: انتشارات ققنوس.
- ثنائی، ب. (۱۳۷۹). **آسیبشناسی خانواده، نشر به پژوهش سیرینیتی**، سال اول، شماره ۳، صص ۳۳-۱۹.

خجسته مهر، (۱۳۸۴). *بررسی ویژگی های شخصیتی، مهارت های اجتماعی، سبک های دلبستگی و متغیرهای جمعیت شناختی به عنوان پیش بین های موفقیت و شکست در زوج های متقاضی طلاق و عادی در اهواز*، پایان نامه دکترای روانشناسی، دانشگاه شهیدچمران اهواز: دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.

شفیع آبادی، ع؛ ناصر، غ (۱۳۸۶). *نظریه های مشاوره و روان درمانی*، تهران: انتشارات مرکز (نشر دانشگاه).

عسگری، پ؛ حیدری، ع و نادری، ف (۱۳۸۸). *راهنمای آزمون های روانشناختی*، اهواز: انتشارات دانشگاه اسلامی واحد اهواز.

فرهنگی، ع.ا. (۱۳۸۴). *ارتباطات انسانی: مبانی*. تهران: نشر رسا. (چاپ هشتم).

کیامهر، جواد (۱۳۸۱). *هنجاریابی فرم کوتاه پرسشنامه پنج عاملی نو و بررسی ساختار عاطفی آن در بین دانشجویان علوم انسانی دانشگاه های تهران*، پایان نامه کارشناسی ارشد سنجش و اندازه گیری، دانشگاه علامه طباطبائی تهران، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.

گل پرور، م؛ طاهری زاده، ژ؛ اسماعیلی، ر. (۱۳۹۰). *ویژگی های روانی و شخصیتی زوج های ناسازگار و سازگاری زناشویی آن ها در ایران و تورنتو، فصلنامه خانواده پژوهی*، سال هفتم، شماره ۲۶، صص ۲۳۹-۲۲۳.

محمد زاده، ا؛ فرهادج، ه؛ برجعلی، ا. (۱۳۸۶). *ارتباط بین شباهت ابعاد شخصیتی زوجین و رضایت زناشویی*، فصلنامه علوم تربیتی و روانشناسی، شماره ۳، صص ۷۱-۵۵.

محمود علیلو، م؛ صمدی راد، ب؛ دانشورپور، ز. (۱۳۸۹). *بررسی اختلالات شخصیت در مردان همسر آزار شهر تبریز*، فصلنامه خانواده پژوهی، سال هفتم، شماره ۲۵، صص ۱۰۲-۸۳.

موسوی، ا. (۱۳۸۳). *بررسی میزان رضایت زنان تحصیل کرده از زندگی زناشویی*. طرح پژوهشی، مطالعات و برنامه ریزی فرهنگی و اجتماعی نهاد ریاست جمهوری.

مهدویان، ف. (۱۳۷۶). *بررسی تاثیر آموزش و پرورش ارتباط بر رضایت زناشویی و سلامت روان*، پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، انستیتو روان پزشکی.

نوبدی، ف. (۱۳۸۴). *بررسی و مقایسه رابطه دلزدگی زناشویی با عوامل جو سازمانی در کارکنان ادارات آموزش و پرورش و پرستاران بیمارستانی شهر تهران*، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره خانواده، دانشگاه شهید بهشتی.

Balver, . (2001). Professional nursing Bournout and Irrational Thinking *jurnal article springer link*. pp- 123-125

Ellis, A. (2001). *Overcoming destructive beliefs, feelings, and behaviors*. Amherst, NY: Prometheus Books.

Jones, R. G. (1968). *A factored measure of Ellis's irrational beliefs with personality and maladjustment correlates*. Unpublished doctoral dissertation. Texas: Technological College.

Karney, B. R. & Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality stability: a review of theory, method, and research. *Psychological Bulletin*, 118, 3-34.

Kayser, K., & Himle, D. P. (1994). Dysfunctional beliefs about intimacy. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 8, 127-139.

Levinger, G., & Huston, T. L. (1990). *The social psychology of marriage*. In F. D. Fincham & T.N. Bradbury (Eds.). The psychology of marriage (pp.19-58). New York: Guilford Press.

Markman, H. J., & Hahlweg, K. (1993). The Prediction and prevention of marital distress: An international Perspective. *Clinical Psychology Review*, 13, 29-43.

Metts, S. & Cupach, W. R. (1990). The influence of relation beliefs and problem solving responses on satisfaction in romantic relationships. *Human Communication Research*, 17, 170-185.

McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1985). Updating Norman, s "adequate taxonomy": Intelligence and personality dimensions in natural language and questionnaires. *Journal of personality and Social psychology*, 49, 710-721.

Mccrae, R. R., & Costa, P. T. (2004). "A contemplated revision of the NEO Five-Factor Inventory". *Personality and Individual Differences*, 36 (3): 587-596.

Nelson, R. E. (1977). Irrational beliefs in depression. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 45, 1190-1199.

Pinez, A. M. (1996). *Couples burnout: courses and cures*. London rout ledge, 32, pp 1-27.

National Conference on Future Studies, Humanities and Development

کنفرانس ملی آینده پژوهی علوم انسانی و توسعه

FHD2015.ir

شیراز مهرماه ۱۳۹۴

Stackert, R., & Bursik, K (2003). Why am I unsatisfied? Adult attachment still, gendered irrational relationships beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 34, 1419-1429.

Archive of SID